

Rumen Shomov – poet, writer, playwright

Words about Vihren

Abstract: This article brings to life my meetings and conversations with the literary scholar and critic Vihren Chernokozhev and highlights the loss that his early death caused to literature and social life. It is a tribute to his creative legacy, human presence and political position, a story about irreparable loss that cannot be compensated for.

Румен Шомов – поет, писател, драматург

Думи за Вихрен

Тези думи ще бъдат оскъдни, защото, ако думите не могат нещо, това е – да възкресяват скъпите хора, които ни липсват. Загубата на Вихрен е тежка за всички, имали късмета да го познават, както и за онези, които са се докоснали до написаното от него. Няма как да бъдат забравени човешките му качества – естественост, скромност, задълбоченост, аналитичност, съпричастност... Силно ме е впечатлявала неговата особена ...двойственост. Политическата му позиция винаги е била последователна и категорична: на убеден и безкомпромисен демократ. Позицията му на литературен изследовател пък не допускаше политиканство, а единствено вяност към свободния творчески дух и безпристрастно отношение към създаденото от автора, без значение на заеманото от него служебно положение и доколко е приет от конюктурата. Ще дам само един пример.

След като възвърна интереса на четящата публика към писатели, каквито са неоснователно забравеният Димитър Подвързачов и умишлено премълчаваният Змей Горянин, след като открие истинските стойности на поезията на Радой Ралин, най-неочаквано, поне за мен, той написа хубави думи за Асен Босев. Признавам, че се отнасях с не особено уважение към Босев. Както към обществената му позиция, така и към имената на героите от стихотворенията за деца, съчинени, за да се стъкми лесна рима – „Кито“ – „скита“ и т. н. Не симпатизирах и на цялата тази поръчкова правилност, целяща да наложи безапелационните постулати на съответстващото за времето си възпитание.

Вихрен беше видял в най-доброто от автора друго: лекотата на стиха, близостта до детското възприятие, остроумните находки. Беше проявил благородство и то не когато Босев бе фактор, а след Десети ноември, когато вече беше във от играта. Широтата на литературното възприятие на Вихрен не само ме смая – накара ме да преосмисля и дори да внесе известна корекция в собствените си разбирания и оценки. Това беше наистина „друга гледна точка“ и желаещият искрено да търси по-обемно отношение към авторите и написаното от тях не можеше да не я отчете. Поне аз не можех!

Иначе – да, благодарение на него като член на комисията в Министерството на културата „Помощ за книгата“ през 1994 година, първият ми роман „Ускорителят на растежа“ получи субсидия и видя бял свят. Екземпляр от него дори стигна Университетската библиотека на щата Индиана. Беше предпочетен пред ръкописи на доста мастити автори. Получих и странни упреци, въпреки че по онова време не само не се познавахме с Вихрен, но няхах и хал хабер кой в каква комисия участва и защо е предпочетен моят роман.

Запознахме се десетина години по-късно. Не беше забравил за „Ускорителят...“ и говори за него на Международен симпозиум за антитоталитарната литература, писана преди Десети ноември в България. Впоследствие на няколко пъти се виждахме на чаша

водка и разговорите ни продължаваха с часове. Упрекваше се, че твърде много пише, „а трябва да се чете“. Даваше си сметка, че в литературата както от близкото и по-далечно минало, така и днес, има множество предизвикателства и загърбени стойности; че работата на изследователя е да ги намери, да ги открие, да възвърне техния блясък. Беше рядко самовзискателен. Верен на литературата. Вече му бях подарил „Страната на пеперудите“ – книгата ми с пиеси и в една от поредните ни срещи той неочаквано призна, че силно се изкушава да пише за нея. Спирало го само страхът да не заприлича на онези критици-пенкилер, които се правят на капацитети по всичко. Не го насърчих. После животът ни завъртя. Погълнаха ни други ангажименти. Днес мога само да съжалявам за собствената си пасивност.

Вихрен си отиде твърде рано. Колкото повече години минават от неговата кончина, толкова по-силно чувстваме отсъствието му. Особено днес, когато Геената адова изригна с всичките си невъобразими до вчера извращения, а гледната точка на безпощадната, разобличаваща патологичното мислене нормалност е нужна повече от всякога. Той ще липсва и на литературния живот в страната ни, нуждаещ се както никога досега от безпристрастното му, честно, задълбочено перо, от таланта и добронамереността му.

Светла му памет! Както в земния, така и в небесния храм на литературата, надявам се, за него е отредено наистина злачно място сред поляните с асфодел. Дълбоко вярвам, че е така!